

"ҚАЗАҚСТАН ҚОР БИРЖАСЫ" АҚ

"Бағалық қағаздардың орталық
депозитарийі" АҚ

2022 жылдың 03 маусымында

к е л і с і л д і

Басқарма Төрағасы

А.Н. МҰХАМЕДЖАНОВ

"Қазақстан қор биржасы" АҚ
Директорлар кеңесінің шешімімен

(2022 жылдың 01 шілдесіндегі
№ 21 шешімі)

б е к і т і л д і

2022 жылдың 01 шілдесінен бастап

қолданысқа енгізілді

Бағалы қағаздарға жазылым жүргізудің ЕРЕЖЕЛЕРІ

Алматы қ.

2022

Осы Ережелер Қазақстан Республикасының заңнамасына, "Қазақстан қор биржасы" АҚ (бұдан әрі – Биржа) ішкі құжаттарына сәйкес әзірленді және бағалы қағаздарға Биржа арқылы жазылым жүргізудің (бұдан әрі – жазылым жүргізу) негізгі шарттары мен тәртібін анықтайды.

1 бап. Негізгі ұғымдар, терминдер және шартты белгілер

1. Осы Ережелерде пайдаланылатын ұғымдар мен терминдер Қазақстан Республикасының заңнамасында және Биржаның басқа да ішкі құжаттарында анықталған ұғымдар мен терминдерге ұқсас.
2. Осы Ережелердің мақсаттары үшін:
  - 1) өтінім деп сатып алушы берген бағалы қағаздарды сатып алуға арналған өтінім түсініледі;
  - 2) инвестор деп жазылым кезінде бағалы қағаздарды сатып алу бойынша Биржа мүшесінің қызметін пайдалануға ниетті жеке немесе заңды тұлға түсініледі;
  - 3) сатып алушы деп бағалы қағаздарды сатып алушы ретінде, оның ішінде өз клиенттерінің атынан жазылым жүргізуге қатысатын "қор" санатындағы Биржа мүшесі түсініледі;
  - 4) сатушы деп бағалы қағаздарды сатушы ретінде, оның ішінде өз клиенттерінің атынан жазылым жүргізуге қатысатын "қор" санатындағы Биржа мүшесі немесе "қор" санатындағы Биржа мүшелерінің консорциумы түсініледі;
  - 5) сатып алушылар арасында бағалы қағаздарды бөлу деп сатушының осы өтінімдер қанағаттандырылуға жататын сатып алушылар өтінімдерінің шекті шамаларын (бағалы қағаздардың бағасы мен санын) анықтауы түсініледі;
  - 6) қабылданған өтінімдер тізілімі деп Биржа жазылым жүргізу кезінде сатып алушылардан қабылдаған және сатушыға берілетін өтінімдердің қорытынды тізіміне енгізілген өтінімдер тізбесі түсініледі;
  - 7) қанағаттандырылған өтінімдердің тізілімі деп Биржа жазылым жүргізу кезінде сатушыдан алған қанағаттандырылуға жататын өтінімдердің тізбесі түсініледі.

2 бап. Жазылым жүргізудің жалпы шарттары

1. Сатушының өтінішінде көрсетілген таңдауына қарай жазылым ОК-пен сауда-саттық тәртіптемесінде, теңгемен немесе АҚШ долларымен есеп айырыса отырып, немесе ОК-пен сауда-саттық тәртіптемесінде, жүргізіледі.
2. Биржа мен "Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі" АҚ (бұдан әрі – Орталық депозитарий) арасында электрондық құжаттар алмасу тәртібі, сондай-ақ осындай құжаттарды беру үшін пайдаланылатын байланыс арналары Биржа мен Орталық депозитарий арасында жасалған қызмет көрсету туралы шартта анықталады.
3. Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жеке орналастыруға жататын бағалы қағаздар бойынша жазылымды жүргізген кезде жазылымға қатысушы Биржа мүшелері (жазылымды ұйымдастырушы Биржа мүшесін қоспағанда) өз атынан және білікті инвесторлар¹ болып табылатын өз клиенттерінің атынан өтінімдер бере алады. Биржа мүшелері өз клиентінің

---

¹ Инвесторларды білікті деп танудың тәртібі мен шарттары Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының 2012 жылдың 24 ақпанындағы №78 қаулысымен бекітілген Бағалы қағаздар нарығында брокерлік және (немесе) дилерлік қызметті жүзеге асыратын ұйымдардың жеке және институционалдық инвесторларды білікті инвесторлар деп тану ережелерінде анықталады.

білікті инвестор ретіндегі мәртебесін тексеруді дербес жүзеге асырады. Биржа мүшелерінің осы талапты сақтамағаны үшін Биржа жауап бермейді.

Жеке орналастыру арқылы жазылымға қатысатын инвесторлардың ең көп саны 50 инвестордан аспауы мүмкін.

4. Сатушы ретінде "Қор" санатындағы Биржа мүшелерінің консорциумы қатыса алады, бұл ретте мұндай консорциумға қатысушылар осындай бірлестікке кіретін Биржа мүшесін өз бетінше анықтайды, ол жазылым жүргізу кезінде Биржамен өзара іс-қимыл жасайды, осындай жазылым жүргізуді ұйымдастырғаны үшін Биржаның комиссиялық алымын төлейді және Биржамен жазылым жүргізу бойынша өзара іс-қимыл барысында алынатын ақпаратты тиісінше таратпағаны үшін жауапты болады.
5. Жазылым кезінде Биржа сатып алушылар арасында бағалы қағаздарды бөлу процесіне қатыспайды және осындай бөлу үшін жауапты болмайды.
6. Жазылым жүргізу кезінде мәмілелер бойынша есеп айырысулар, есеп айырысуларды жүзеге асыру күні мәмілелер жасалған күннен өзгеше болуы мүмкін есеп айырысулармен бірге ОК-сыз сауда-саттық тәртіптемесінде жүргізілетін жазылымды қоспағанда, олар жасалған күні жүзеге асырылады.
7. ОК-пен сауда-саттық тәртіптемесінде жазылым нәтижелері бойынша жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысу Биржаның Орталық депозитарийдегі корреспонденттік шоты арқылы жүзеге асырылады.
8. Сауда-саттық тәртіптемесінде ОК-сыз жазылым нәтижелері бойынша жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысулар:
  - 1) Биржа мен Орталық депозитарий арасындағы тиісті келісім-шартта қарастырылған тәртіппен есеп айырысуды жүзеге асыратын, Орталық депозитарий немесе
  - 2) Орталық депозитарийден басқа басқа ұйым. Бұл ретте Биржа мәмілелер бойынша есеп айырысу процесіне қатыспайды және осындай есептеулерге байланысты қандай да бір қызметтер көрсетпейді.
9. Акцияларға жазылым жүргізу кезінде сауда-саттық бөлімшесіне жетекшілік ететін Биржа Басқармасы мүшесінің шешімі бойынша осы Ережелерде қарастырылмаған өзге жазылым шарттары белгіленуі мүмкін. Егер жазылым нәтижелері бойынша жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысулар Орталық депозитарий арқылы жүзеге асырылған жағдайда, Орталық депозитариймен ақпарат алмасуға байланысты жазылымдың өзге де шарттары Орталық депозитариймен келісу бойынша белгіленеді.
10. Сатушының жазбаша өтініші сауда-саттық бөлімшесіне жетекшілік ететін Биржа Басқармасы мүшесінің шешімі бойынша ұсынылған жағдайда, егер мұндай өзгерістер осы Ережелерге қайшы келмесе, жазылым жүргізу шарттары өзгертілуі мүмкін.
11. Биржа Орталық депозитарийді және "қор" санатындағы Биржа мүшелерін жазылым шарттарының өзгергені туралы дереу хабардар етеді.

3 бап.

Жазылым жүргізуге өтініш

1. Жазылым жүргізуді ұйымдастыру үшін сатушы осы Ережелердің 1 қосымшада қарастырылған нысан бойынша өтінімді (бұдан әрі – өтініш) өтінімде көрсетілген өтінімдерді қабылдау кезеңінің басталу күніне дейін үш жұмыс күнінен кешіктірмей (осы баптың 7 тармағында белгіленген жағдайларды қоспағанда) Биржаға беруі тиіс.
2. Сауда-саттық бөлімшесі өтінішті алған кезде осы жазылымның параметрлері мен шарттарын осы Ережелерге және Биржаның техникалық мүмкіндіктеріне сәйкестігін тексереді және осы бөлімшеге жетекшілік ететін

Биржа Басқармасының мүшесіне жүргізілген тексеру туралы қызметтік жазбаны жібереді, ол өтінішті алған күннен кейінгі жұмыс күнінен кешіктірмей жазылым жүргізу туралы немесе, осы баптың 3 және 4 тармақтарында белгіленген ерекшеліктерін ескере отырып, оны өткізудің мүмкін еместігі туралы шешім қабылдайды.

Осы тармақтың бірінші абзацына сәйкес жазылым жүргізудің мүмкін еместігі туралы шешім қабылданған жағдайда, осындай жазылымды өткізу туралы мәселе түпкілікті шешім қабылдау үшін Биржа Басқармасының қарауына беріледі.

Биржа Басқармасы жазылым жүргізу туралы оң шешім қабылдаған жағдайда өтінімде көрсетілген өтінімдерді қабылдау кезеңінің басталу күні сатушымен келісім бойынша осы баптың 1 тармағында белгіленген мерзімді ескере отырып, өтінішті қайта жіберу жолымен өзгертілуі мүмкін.

3. Егер есеп айырысуды жүзеге асыратын ұйым Орталық депозитарий болып табылған жағдайда, Биржа орталық депозитарийге одан келісім алу үшін өтініш жібереді.:
  - 1) егер өтініште осындай тексерулер көзделсе, сатушы белгілеген критерийлер бойынша тексерулерді жүзеге асыру және
  - 2) егер сатушының өтінішінде осындай ақпарат беру көзделсе, инвесторлардың қосалқы шоттарының² деректемелері туралы қосымша ақпарат беру.
4. Орталық депозитарий Биржадан өтінішті алған күннен кейінгі жұмыс күнінен кешіктірмей, қабылданған шешім туралы оны хабардар етеді.
5. Егер Орталық депозитарий жазылым жүргізу туралы шешім қабылдаған жағдайда, сауда-саттықты ұйымдастыруға және өткізуге жауапты Биржа бөлімшесі осы баптың 4 тармағына сәйкес орталық депозитарийден хабарлама алған күннен кейінгі жұмыс күнінен кешіктірмей жазылымға бірегей нөмір береді, бұл туралы Орталық депозитарийге хабарлайды, сондай-ақ өзінің интернет-ресурсында ақпараттық хабарлама жариялайды жеке орналастыруға жататын бағалы қағаздар бойынша жазылым жүргізуді қоспағанда, жазылым жүргізу, оның параметрлері мен шарттары туралы хабарлама. Осындай жазылымға қатысты Биржа өзінің интернет-ресурсында жазылымды өткізу туралы қандай да бір ақпаратты жарияламайды.
6. Егер осы баптың 2 немесе 4 тармақтарына сәйкес жазылым жүргізуден бас тарту туралы шешім қабылданған жағдайда, сауда-саттықты ұйымдастыруға және өткізуге жауапты Биржа бөлімшесі бұл туралы сатушыны хабардар етеді.
7. Егер бір мезгілде Қазақстан Республикасының ұйымдастырылған бағалы қағаздар нарығында және Қазақстан Республикасынан басқа мемлекеттің аумағында жазылым жүргізу жоспарланған жағдайда, сатушы Биржаға Қазақстан Республикасынан басқа мемлекеттің аумағында осындай кездесулерді өткізу туралы ақпаратты жариялаумен бір мезгілде жоспарланған жазылым жүргізу шеңберінде инвесторлармен кездесулер өткізу туралы хабарлама беруі тиіс.

Осы жазылымды жүргізген жағдайда және оны өткізу нәтижелері бойынша есеп айырысуларды Орталық депозитарийден басқа өзге ұйым арқылы жүзеге асырған кезде сатушы өтінім қабылдау басталатын күнге дейін бір жұмыс күнінен кешіктірмей Биржаға оның параметрлері мен шарттарын көрсете отырып, жазылым жүргізу ниеті туралы хатты және өтінімдерді қабылдау кезеңі басталғанға дейін 30 минуттан кешіктірмей – осы жазылымды өткізу туралы өтініш беруі тиіс.

---

² Биржа сатушыға оның сәйкестендіру нөмірінсіз қосалқы шоттың деректемелерін ғана береді.

8. Осы баптың 7 тармағының бірінші абзацына сәйкес хабарлама алғаннан кейін Биржа өзінің интернет-ресурсында тиісті ақпараттық хабарлама жариялайды.

Осы баптың 7 тармағының екінші абзацына сәйкес өтінішті алғаннан кейін Биржа өзінің интернет-ресурсында жазылым жүргізу, оның параметрлері мен шарттары туралы ақпараттық хабарлама жариялайды.

4 бап. **Өтінімдерді қабылдау**

1. Өтінімдерді қабылдау кезеңінің басталуымен сатып алушылар сатушы өтініште көрсеткен жазылым шарттарын сақтай отырып, өтінім беру құқығын алады.

Жеке орналастыруға жататын бағалы қағаздар бойынша жазылымға берілетін өтінімнің ең аз көлемі 100 000 теңгені құрайды.

2. Бақылау және қамтамасыз ету жүйесін пайдаланушылар бақылайтын сауда-клиринг шоттарын пайдалана отырып, сауда-клирингілік жүйесінде берілген өтінімдер, қажет болған жағдайда, өтінімдерді іске қосу³ уақытынан және өтінімдерді қабылдау кезеңі аяқталғаннан кейінгі сатушының өтінішінде белгіленген уақыттан кейін осы пайдаланушылардың растауынан бас тартуға жатады.

Бақылау және қамтамасыз ету жүйесін пайдаланушы растаудан бас тартқан өтінім қабылданған өтінімдер тізіліміне енгізілмейді және қанағаттандырылуға жатпайды.

3. Өтінімдерді қабылдау кезеңі ішінде сатып алушылардың өз өтінімдерін өзгертуіне және алып тастауына жол беріледі.

Сатушының қандай да бір сатып алушының өтінімін оларды іске қосқан уақыттан кейін өтінімдерді қабылдау кезеңі ішінде алып тастауына жол беріледі.

4. ОК-пен сауда-саттық тәртіптемесінде жазылым жүргізілген жағдайда сауда-клирингілік жүйе осы Ережелердің 5 бабының 2 тармағына сәйкес сатып алушылардың шоттарындағы ақшаны қамтамасыз ету ретінде бұғаттайды.

Сауда-саттық тәртіптемесінде ОК-сыз жазылым жүргізілген жағдайда, қамтамасыз етуді бұғаттау жүзеге асырылмайды.

5. Егер сауда-клирингілік жүйесінде нарықтық өтінімдер тіркелген жағдайда, бұл ретте:

1) сауда-саттық тәртіптемесінде ОК-сыз жазылым жүргізу кезеңі бір сауда-саттық күнін құрайды, сатушы өтінімдерді іске қосу уақытына дейін Биржаға әрбір нарықтық өтінім үшін бағалы қағаздардың саны есептелетін және осы өтінімдер қанағаттандырылатын бағаны ұсынуы тиіс;

2) ОК-пен сауда-саттық тәртіптемесінде немесе ОК-пен сауда-саттық тәртіптемесінде жазылымды өткізу кезеңі бір сауда-саттық күнінен астам уақытты құрайды, Биржа бағалы қағаздардың әділ құнын⁴ пайдаланады, ол бойынша өтінімдерді іске қосу кезінде әрбір нарықтық өтінім үшін бағалы қағаздардың саны есептелетін болады

---

³ Мұнда және одан әрі өтінімді іске қосу деп сауда-клиринг жүйесінің командасы түсініледі, оны орындау нәтижесінде нарықтық өтінім бойынша бағалы қағаздардың саны есептеледі, сондай-ақ барлық берілген өтінімдер белсенді және оларды қанағаттандыру үшін қол жетімді болады.

⁴ Әділ құн деп барлық қабылданған шектелімді өтінімдердің орташа сараланған бағасы түсініледі. Шектелімді өтінімдер болмаған жағдайда, сатушымен келісілген бағалы қағаздың баланстық құны (үлестік бағалы қағаздарға жазылымды жүргізу кезінде) немесе номиналды құны (борыштық бағалы қағаздарға жазылымды жүргізу кезінде) пайдаланылады.

- 3) ОК-пен сауда-саттық тәртіптемесінде жазылым жүргізу кезеңі бір сауда күнін құрайды, сатушы тексеру және қамтамасыз етуді бұғаттау уақытына дейін биржаға өтінімдерді іске қосу кезінде әрбір нарықтық өтінім үшін бағалы қағаздардың саны есептелетін және осы өтінімдер қанағаттандырылатын бағаны ұсынуы тиіс.
6. Жазылым жүргізу кезінде сатушы сатып алушылар берген барлық өтінімдер бойынша сауда-клирингілік жүйесіндегі ақпаратқа ие болады.
7. Егер сатып алушылар бірде-бір өтінім бермесе, жазылым жүргізілмеді деп танылады және жарияланады.

5 бап.

Өтінімдерді қамтамасыз ету

1. Сауда-клирингілік жүйесі автоматтандырылған тәртіптемеде сатып алушы берген әрбір өтінімді толық қамтамасыз етудің жеткіліктілігіне тексеруді жүзеге асырады:
  - 1) сауда-саттық тәртіптемесінде сауда-саттық жүргізу кезінде-сатушының өтінішінде белгіленген уақыт кезеңінде:
сатып алушы өтінім берген сәтте немесе
бөлек белгіленген уақытта;
  - 2) сауда-саттық тәртіптемесінде ОК-сыз жазылым жүргізу кезінде – мәмілелер жасасу кезінде.
2. Қамтамасыз етудің жеткіліктілігіне өтінімдерді тексеру және сауда-саттық тәртіптемесінде жазылым жүргізу кезінде мұндай қамтамасыз етуді бұғаттау былайша жүзеге асырылады:
  - 1) қамтамасыз етудің жеткіліктілігін тексеру уақытына дейін қамтамасыз етілмеген өтінім беруге жол беріледі;
  - 2) қамтамасыз етудің жеткіліктілігін тексеру сәтінде сауда-клирингілік жүйесі қамтамасыз етудің жеткілікті көлемі жоқ сауда-клирингілік шоттары бойынша берілген сатып алушылардың өтінімдерін жояды;
  - 3) қамтамасыз етудің жеткіліктілігін тексеру уақытынан кейін тек толық қамтамасыз етілген өтінім беруге жол беріледі;
  - 4) сатушының өтінімдерін қамтамасыз етудің жеткіліктілігіне тексеру мәмілелер жасалған сәтте жүзеге асырылады;
  - 5) сатып алушының өтінімдер бойынша қамтамасыз ету болып табылатын ақшасы жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысуды жүзеге асыру кезеңіне дейін осындай сатып алушының сауда-клирингілік шотында өтініште белгіленген уақытта бұғатталады;
  - 6) қандай да бір өтінімді қамтамасыз етуді бұғаттау осындай өтінімнің сомасы мөлшерінде жүзеге асырылады;
  - 7) сатып алушы өтінімді алып тастаған жағдайда, сауда-клирингілік жүйесі сауда-клирингілік шотынан осы тармақтың б) тармақшасына сәйкес есептелген осындай өтінім мөлшерінде бұғаттауды алып тастайды.

6 бап.

Өтінімдердің критерийлерге сәйкестігін тексеру

Биржа өтінімдерді тексеруді, егер бағалы қағаздарға жазылым талаптарында Орталық депозитарий арқылы жазылым нәтижелері бойынша жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысуды жүзеге асыру көзделсе ғана жүзеге асырады. Бұл ретте:

- 1) өтінімдер сауда-клирингілік жүйесінде тіркелгеннен кейін күн сайын өтінімдерді қабылдау кезеңі аяқталғаннан кейін олар сауда-клирингілік

жүйесінде тіркелгеннен кейін қажетті тексеруді жүзеге асыру үшін Орталық депозитарийге жіберіледі күн сайын өтінімдерді қабылдау кезеңі аяқталғаннан кейін қажетті тексеруді жүзеге асыру үшін Орталық депозитарийге жіберіледі;

- 2) егер өтінім сатушы белгілеген критерийлерге сәйкес келмесе, онда ол сауда-клирингтік жүйесімен кері қайтарылады;
- 3) сатып алушы Орталық депозитарийде сатушы белгілеген критерийлерге сәйкестігіне тексеруден өткен өтінімді алып тастаған жағдайда, Биржа бұл туралы Орталық депозитарийге хабарлайды.

7 бап.

Өтінім берген тұлғалар туралы ақпаратты ашу

1. Егер жазылым жүргізу шарттарында Орталық депозитарий арқылы жазылым нәтижелері бойынша жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысуды жүзеге асыру қарастырылса, Биржа инвесторлардың қосалқы шоттарының⁵ деректемелері туралы қосымша ақпарат береді. Бұл ретте:
  - 1) сатып алушы өтінім бере отырып, инвесторлардың қосалқы шоттарының деректемелері туралы қосымша ақпаратты ашуға сөзсіз келісін білдіреді, сондай-ақ олардың осындай ақпаратты ашуға инвесторлардың қажетті келісін алғанын растайды;
  - 2) сатып алушылардың өтінімдері олар сауда-клирингтік жүйесінде тіркелгеннен кейін Орталық депозитарийге жіберіледі;
  - 3) сатып алушының Биржадан алған өтінімінің негізінде Орталық депозитарий Биржаға, ал Биржа – бағалы қағаздардың сатушысына және эмитентіне инвесторлардың қосалқы шоттарының деректемелері туралы қосымша ақпаратты ашады.
2. Сатып алушы, жайғасымдарды агрегацияланған есепке алуға арналған, клиенттің сауда-клирингтік шоты⁶ бойынша немесе Орталық депозитарийде инвесторлардың қосалқы шоттарының деректемелері туралы ақпарат жоқ сауда-клирингтік шот бойынша, өтінім бере отырып, өтінімдерді қабылдау кезеңі аяқталғаннан кейін Биржа Басқармасының сауда-саттық бөлімшесіне жетекшілік ететін мүшесі бекіткен және Биржаның интернет-ресурсында орналастырылған нысанға сәйкес инвесторлардың осындай қосалқы шоттарының деректемелері туралы ақпаратты, берілетін деректердің құпиялылығын және түзетілмейтіндігін қамтамасыз ететін криптографиялық қорғау құралдары бар ақпаратты кепілді жеткізудің тасымалдау жүйесін пайдалана отырып, Биржаға жібереді.
3. Егер жазылым жүргізу шарттарында жазылым нәтижелері бойынша жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысуды Орталық депозитарийден басқа өзге ұйым арқылы жүзеге асыру және инвестор туралы қосымша ақпарат беру көзделсе, онда сатып алушы өтінім бере отырып, өтінімдерді қабылдау кезеңі аяқталғаннан кейін Биржаға осындай ақпаратты ұсынады, сондай-ақ олардың осындай ақпаратты ашуға инвесторлардың қажетті келісін алғанын растайды.

Сатып алушыдан инвестор туралы алынған қосымша ақпарат негізінде Биржа осындай ақпаратты бағалы қағаздардың сатушысы мен эмитентіне ашады.

---

⁵ Инвесторлардың қосалқы шоттарының деректемелері туралы қажетті қосымша ақпараттың тізбесі сатушының өтінішінде көрсетіледі.

⁶ 2022 жылдың 01 қаңтарынан бастап "Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі" АҚ-нда ашылған шоттар.

4. Осы баптың 2 және 3 тармақтарына сәйкес Биржаға ақпарат беретін сатып алушы осындай ақпараттың дұрыстығына жауапты болады.

8 бап.

Қабылданған өтінімдер тізілімі

1. Өтінімдерді қабылдау кезеңі аяқталған күннен кейінгі жұмыс күнінен кешіктірмей Биржа осы Ережелердің 2 қосымшасының нысаны бойынша қабылданған өтінімдердің тізілімін жасайды және оны сатушыға береді.
2. Қабылданған өтінімдер тізіліміне енгізілмейді:
  - 1) егер мұндай тексеру жазылым жүргізу шарттарында қарастырылған болса, сатушы белгілеген критерийлерге сәйкестігіне тексеруден өтпеген өтінімдер;
  - 2) бақылау және қамтамасыз ету жүйесінің пайдаланушысы растаудан бас тартқан өтінімдер;
  - 3) өтінімдерді қабылдау кезеңінде жойылған өтінімдер.
3. Қабылданған өтінімдер тізілімін сатушыға беру берілетін деректердің құпиялылығын және түзетілмейтіндігін қамтамасыз ететін криптографиялық қорғау құралдары бар ақпаратты кепілді жеткізудің тасымалдау жүйесін пайдалана отырып, .xml немесе .xls форматында электрондық түрде жүзеге асырылады.
4. Қабылданған өтінімдер тізілімінде көрсетілген және сатушыға берілетін ақпарат құпия болып табылады және осындай ақпаратты ашу және осы ашудың кез келген ықтимал салдары үшін дербес жауапты болатын сатушы мен эмитенттің назарына арналған.

9 бап.

Қанағаттандырылған өтінімдер тізілімі

1. Қанағаттандырылған өтінімдер тізілімін сатушы биржадан алынған қабылданған өтінімдер тізілімінен қалыптастырады, онда сатушы әрбір өтінімнің бағасын және осы өтінім бойынша сатып алушыға сатқысы келетін бағалы қағаздардың санын көрсетеді.
2. Сатушы сатып алушылардың барлық немесе жекелеген өтінімдерін қанағаттандырмауға, сондай-ақ өтінімдердің кез келгенін толық көлемде қанағаттандырмауға құқылы.

Жеке орналастыруға жататын бағалы қағаздар бойынша жазылым жүргізу кезінде сатушы 50-ден аспайтын инвесторлардың өтінімдерін қанағаттандыруға құқылы.
3. Сатушы өтініште көрсетілген мерзімде, бірақ өтінімдерді қанағаттандыру күніне дейін бір жұмыс күнінен кешіктірмей, қанағаттандырылған өтінімдер тізілімін берілетін деректердің құпиялылығын және түзетілмейтіндігін қамтамасыз ететін криптографиялық қорғау құралдары бар ақпаратты кепілді жеткізудің тасымалдау жүйесін пайдалана отырып, .xml немесе .xls форматында электрондық түрде Биржаға береді.

Сатушы жазылым жүргізуден (сатушының жазылым өткізілмеді деп жариялауы) бас тартқан жағдайда, ол бұл туралы осы тармақтың бірінші абзацында анықталған мерзімде, жазылым жүргізуден (жазылым жүргізілмеді деп жариялауы) бас тарту себебін көрсете отырып, Биржаға жазбаша түрде хабарлайды.
4. Биржаның қанағаттандырылған өтінімдер тізілімін алуы сатушының қанағаттандырылған өтінімдер тізілімінде көрсетілген параметрлерге сәйкес мәмілелер жасасуға толық келісімін білдіреді.

5. Биржа параметрлердің өзгеруі және/немесе ол қабылдаған өтінімдер саны тұрғысынан қанағаттандырылған өтінімдер тізілімін тексереді.

Осы тармақтың бірінші абзацында көрсетілген тексеру нәтижелері бойынша сәйкессіздіктер анықталған кезде немесе қабылданған файл бүлінген кезде (файлды дұрыс өңдеу мүмкіндігі болмаған кезде) Биржа бұл туралы сатушыны хабардар етеді.

6. Сатушы анықталған сәйкессіздіктерді немесе зақымдануларды мәмілелер жасалатын жұмыс күнінен кешіктірілмейтін мерзімде түзетуге және қанағаттандырылған өтінімдер тізілімі бар түзетілген файлды Биржаға беруге міндетті.

Егер Биржа белгіленген мерзімде қанағаттандырылған өтінімдер тізілімі бар түзетілген файлды алмаған жағдайда, ол жазылымды өтпеді деп жариялайды.

10 бап. Орталық депозитарий арқылы есеп айырысу

1. Есеп айырысуды жүзеге асыру үшін сатушы оларды жүзеге асыру басталғанға дейін Орталық депозитарийдегі KASE бөліміндегі сатушының қосалқы шотындағы бағалы қағаздардың қажетті санын қамтамасыз етеді.
2. ОК-пен сауда-саттық тәртіптемесінде жазылым жүргізілген жағдайда Сатып алушы қамтамасыз етуді тексеру уақыты басталғанға дейін Биржаның Орталық депозитарийдегі корреспонденттік шотында жеткілікті ақша сомасын қамтамасыз етеді.

ОК-сыз сауда-саттық тәртіптемесінде жазылым жүргізілген жағдайда Сатып алушы есеп айырысуды жүзеге асыру уақытына дейін Орталық депозитарийдегі немесе "Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы" РМК-ның банкаралық ақша аудару жүйесіндегі (бұдан әрі – БААЖ) өзінің банк шоттарындағы ақшаның жеткілікті сомасын қамтамасыз етеді.

3. Биржа қанағаттандырылған өтінімдердің тізіліміне сәйкес сауда-клирингтік жүйесінде мәмілелерді қалыптастырады, осы мәмілелерді тіркеуге бұйрықтардың ақпаратізімін қалыптастырады және оны мәмілелер бойынша есеп айырысуларды жүзеге асыру үшін Орталық депозитарийге жібереді.
4. ОК-пен сауда-саттық тәртіптемесінде жазылым бойынша жасалған мәмілелерге Биржаның "Қаржы құралдарымен жасалған мәмілелер бойынша клирингтік қызметін жүзеге асыру ережелері" атты ішкі құжатында белгіленген тәртіппен неттинг тәсілін пайдалануды көздейтін нетто негізде клиринг процедуралары қолданылады.

Мәмілелерден туындайтын талаптар мен міндеттемелер есеп айырысулар жүзеге асырылатын күні тиісінше нетто-талаптардың және нетто-міндеттемелердің есебіне енгізіледі.

Мәмілелер бойынша есеп айырысуларды жүзеге асыру тәртібі Биржаның "Орталық контрагенттің функцияларын орындаумен қаржы құралдарымен мәмілелер жасасу тәртібі" және "Қор нарығында орталық контрагентпен жасалатын мәмілелер бойынша ақшалай есеп айырысуларды жүзеге асыру ережелері" атты ішкі құжаттарына сәйкес жүзеге асырылады.

5. Сауда-саттық тәртіптемесінде ОК-сыз жазылым бойынша жасалған мәмілелерге Биржаның "Орталық контрагенттің функцияларын орындаусыз бағалы қағаздармен мәмілелер жасасу және олар бойынша есеп айырысуларды (гросс-есеп айырысулар) жүзеге асыру тәртібі" атты ішкі құжатына сәйкес әрбір жасалған мәміле бойынша жеке-жеке талаптар мен міндеттемелерді орындауды қарастыратын клирингтік процедуралар қолданылады.

6. Орталық депозитарий сауда-саттық тәртіптемесінде ОК-сыз жазылымды жүргізген кезде сатып алушының барлық мәмілелері бойынша есеп айырысуды жүзеге асырудан мынадай жағдайларда бас тартады:
  - 1) Орталық депозитарийде немесе БААЖ-да ашылған сатып алушының банк шотында осындай сатып алушының барлық мәмілелері бойынша есеп айырысуды жүзеге асыру үшін жеткілікті мөлшерде ақшаның болмауы;
  - 2) есеп айырысуды жүргізу күні жазылым шарттарында белгіленген есеп айырысуды жүргізу кезеңіне сәйкес келмейді;
  - 3) Биржа сатушы белгілеген критерийлер бойынша тексерулерді жүзеге асыруға және осы Ережелердің 3 бабының 3 тармағында қарастырылған инвесторлардың қосалқы шоттарының деректемелері туралы қосымша ақпарат беруге Орталық депозитарийдің келісімін алған жоқ;
  - 4) Орталық депозитарийдің ережелер жинағында анықталған өзге де жағдайларда.
7. Биржа мәмілелер бойынша есеп айырысуларды жүзеге асыру күні мәмілелер бойынша биржалық куәліктерді қалыптастырады және сатушы мен сатып алушыларға береді, сондай-ақ жеке орналастыруға жататын бағалы қағаздар бойынша Биржа өзінің интернет-ресурсында қандай да бір ақпаратты жарияламайтын жазылымды қоспағанда, жазылымды өткізу қорытындылары туралы хабарламаны өзінің интернет-ресурсында жариялайды.

11 бап.

Орталық депозитарийден басқа өзге ұйым арқылы есеп айырысуларды жүзеге асырудың ерекшеліктері

1. Орталық депозитарийден басқа өзге ұйым арқылы есеп айырысуларды жүзеге асыру кезінде Биржа есеп айырысуларды жүзеге асыруға қатыспайды және осындай есеп айырысуларға байланысты қандай да бір қызметтер көрсетпейді, сондай-ақ мәмілелер бойынша биржалық куәліктерді қалыптастырмайды және сатушы мен сатып алушыларға бермейді.

Жеке орналастыруға жататын бағалы қағаздар бойынша жазылым жүргізу кезінде Биржа жазылым шеңберінде мәмілелер жасалатын инвесторлардың саны бойынша шектеуді сақтау үшін жауапты болмайды.
2. Сатушы немесе сатып алушы жазылым жүргізу кезінде жасалған мәміле бойынша өз міндеттемелерін орындамаған және ол бойынша есеп айырысулар орталық депозитарийден басқа өзге ұйым арқылы жүзеге асырылатын жағдайда Тараптардың залалды өтеу жөніндегі бір-біріне қоятын талаптары Биржаның қатысуысыз қанағаттандырылады.
3. Қанағаттандырылған өтінімдер тізілімінің негізінде Биржа сауда-клирингтік жүйесі арқылы сатып алушыларды олардың өтінімдерін толық немесе ішінара қанағаттандыру туралы не осы өтінімдерді қанағаттандырудан бас тарту туралы хабардар етеді.
4. Сатушы мәмілелер бойынша есеп айырысуды жүзеге асырған күннен кейінгі жұмыс күнінен кешіктірмей биржаға осы Ережелердің 3 қосымшасының нысаны бойынша жазылым жүргізу қорытындылары туралы хабарлама береді.
5. Биржа сатушыдан осы баптың 3 тармағына сәйкес хабарлама алып, өзінің интернет-ресурсында осындай жазылым жүргізу туралы қандай да бір ақпаратты жарияламайтын жеке орналастыруға жататын бағалы қағаздар бойынша жазылымды қоспағанда, жазылымды өткізу қорытындылары туралы хабарламаны жариялайды.

12 бап. Жасалған мәмілелер бойынша міндеттемелерді орындамағаны үшін жауаптылық

1. Тараптардың ОК-пен сауда-саттық тәртіптемесінде жазылым жүргізу кезінде жасалған мәміле бойынша өз міндеттемелерін орындамау жағдайларын реттеу Биржаның "қаржы құралдарымен мәмілелер бойынша клирингтік қызметті жүзеге асыру қағидалары" ішкі құжатына сәйкес дефолттарды реттеу рәсімдеріне сәйкес жүзеге асырылады.
2. Сатып алушы немесе сатушы сауда-саттық тәртіптемесінде сауда-саттық тәртіптемесінсіз жазылу жүргізу кезінде жасалған мәміле бойынша өз міндеттемелерін орындамаған жағдайда, мұндай мәміле осы Ережелердің 11 бабының 2 тармағында белгіленген ерекшеліктер ескеріле отырып, бұзылды деп танылады. Бұл ретте осындай мәміленің зардап шеккен тарапы осы мәміле бұзылды деп танылған күннен кейінгі бес жұмыс күні ішінде биржаға мәміленің кінәлі тарапына тұрақсыздық айыбын (айыппұлды) төлеу туралы талаптардың бар екендігі туралы хабарлама жібереді.

Белгіленген мерзімде мұндай хабарламаның болмауын Биржа мәміленің зардап шеккен тарапының тұрақсыздық айыбын (айыппұлды) төлеу туралы талаптарының жоқтығы деп бағалайды.

Мәміленің зардап шеккен тарапында кінәлі тарапқа тұрақсыздық айыбын (айыппұлын) төлеу туралы талаптар болған кезде кінәлі тарапқа мәміле бойынша контрагентке орындалмаған мәміле сомасының 0,1%-ы мөлшерінде тұрақсыздық айыбын (айыппұлды) төлеу міндеттемесі жүктеледі.

3. Осы баптың 2 тармағының бірінші абзацында қарастырылған хабарламаны алған күннен кейінгі екінші жұмыс күнінен кешіктірілмейтін мерзімде Биржа мәміленің кінәлі тарапына тұрақсыздық айыбын (айыппұлды) төлеу қажеттігі туралы хабарлама жібереді.
4. Мәміленің кінәлі тарапы осы баптың 3 тармағында көзделген хабарламаны алған күннен кейінгі бесінші жұмыс күнінен кешіктірілмейтін мерзімде тұрақсыздық айыбының (айыппұлдың) сомасын Биржаның Орталық депозитарийдегі корреспонденттік шотына аударады.
5. Биржа осы баптың 4 тармағына сәйкес Биржаның корреспонденттік шотына тұрақсыздық айыбының (айыппұлдың) сомасы түскен күннен кейінгі екі жұмыс күні ішінде тұрақсыздық айыбының (айыппұлдың) осы сомасын мәміленің зардап шеккен тарапына аударады.
6. Орындалмаған мәміле тараптарында осы баптың 2 тармағының үшінші абзацында көзделген тұрақсыздық айыбын (айыппұлды) төлеу мәселесі бойынша келіспеушіліктер болған кезде, сауда-саттыққа қатысушылардың әрқайсысы осы мәміле жасалған күннен бастап бес жұмыс күні ішінде даулар мен жанжалдарды шешу жөніндегі комиссияға тұрақсыздық айыбын (айыппұлды) төлеу мәселесі бойынша келіспеушіліктерді реттеу туралы өтінішпен жүгінуге құқылы.

13 бап. Қорытынды ережелер

1. Осы Ережелерге өзгертулердің және/немесе толықтырулардың уақтылы енгізілуі (өзектілендіру) үшін жауапкершілік Биржадағы сауда-саттықты ұйымдастыруды қамтамасыз ететін құрылымдық бөлімшеге жүктеледі.

2. Осы Ережелер қажеттілігіне қарай, бірақ осы Ережелер қолданысқа енгізілген күннен бастап есептелетін әрбір үш жылда кемінде бір рет өзектілендіруге жатады.

Басқарма Төрайымы

Алдамберген А. Ө.

Бағалы қағаздарға
жазылым жүргізу
ережелеріне
1 қосымша

Бағалы қағаздарға жазылым жүргізуге

Ө Т І Н І Ш

("қор" санатындағы Биржа мүшесінің толық атауы)

көрсетілген параметрлермен және келесі шарттармен [бағалы қағаздардың атауы] жазылым жүргізуді ұйымдастыруды сұрайды:

ЖАЗЫЛЫМ ПАРАМЕТРЛЕРІ		
1.	Бағалы қағаздар эмитентінің толық атауы	
2.	Бағалы қағаздардың түрі	
3.	Бағалы қағаздардың ISIN (бар болса)	
4.	Жазылу бойынша орналастырылатын/сатылатын бағалы қағаздардың саны (борыштық бағалы қағаздар үшін – шығарылым валютасында жазылым бойынша орналастырылатын/сатылатын борыштық бағалы қағаздардың жиынтық номиналды көлемі)	
5.	Бір бағалы қағаздың бағасы ⁷	
6.	Сатушының қосалқы шотының түрі	
7.	Сатушының қосалқы шотының нөмірі	
ЖАЗЫЛЫМ ШАРТТАРЫ		
1.	Өтінімдерді қабылдау кезеңінің басталу күні	
2.	Өтінімдерді қабылдау кезеңінің аяқталу күні	
3.	Өтінімдерді қабылдаудың басталу уақыты	
4.	Өтінімдерді қабылдаудың аяқталу уақыты	
5.	Өтінімдерді растау кезеңі	
6.	Нарықтық өтінімдерді қабылдау	☐ иә ☐ жоқ
7.	Қамтамасыз етудің жеткіліктілігін тексеру ⁸	өтінім берген сәтте ☐ белгіленген күні мен уақытында КК.АА.ЖЖ ☐ : ☐

⁷ Бір бағалы қағаздың бағасы жазылу бойынша орналастырылатын/сатылатын сатушының қалауы бойынша көрсетіледі.

⁸ ОК-пен сауда-саттық тәртіптемесінде жазылуды жүргізу кезінде ғана толтырылады.

Бағалы қағаздарға жазылым жүргізудің ережелері

8.	Өтінімдерді іске қосу күні мен уақыты	
9.	Сауда-саттық тәртіптемесі	☐ ОК-пен ☐ ОК-сыз
10.	Есеп айырысуды жүзеге асыру валютасы	☐ теңге ☐ АҚШ доллары
11.	Өтінімдердің сатушы белгілеген критерийлерге сәйкестігін тексеру қажеттілігі	☐ иә ☐ жоқ
11.1.	Өтінімдерді тексерудің 1 критерийі	
11.2.	Өтінімдерді тексерудің 2 критерийі	
...	...	
11.n.	Өтінімдерді тексерудің n критерийі	
12.	Қабылданған өтінімдер тізілімінде инвесторлардың қосалқы шоттарының деректемелері бойынша қосымша ақпарат беруге сұрау салу	☐ иә ☐ жоқ
12.1.	Қосымша ақпарат 1: инвестор – жеке тұлғаның тегі, аты, әкесінің аты (бар болса) немесе инвестор – заңды тұлғаның атауы	☐ иә ☐ жоқ
12.2.	Қосымша ақпарат 2: инвестор – жеке тұлғаның жеке сәйкестендіру нөмірі (ЖСН) немесе инвестор – заңды тұлғаның бизнес сәйкестендіру нөмірі (БСН)	☐ иә ☐ жоқ
12.3.	Қосымша ақпарат 3: инвестор – жеке тұлғаның азаматтығы немесе инвестор – заңды тұлғаны заңды тұлға ретінде тіркеу оның заңнамасына сәйкес жүзеге асырылған мемлекет	☐ иә ☐ жоқ
12.4.	Қосымша ақпарат 4: инвестор – жеке тұлғаның жеке басын куәландыратын немесе инвестор – заңды тұлғаның заңды тұлға ретінде тіркелгенін растайтын құжаттың атауы мен деректемелері (нөмірі, берілген күні, берілген органның атауы)	☐ иә ☐ жоқ
12.5.	Қосымша ақпарат 5: инвестор-жеке тұлғаның тұрғылықты жері (әкімшілік-аумақтық бірлігін көрсете отырып) немесе инвестор-заңды тұлғаның мекен-жайы ⁹	☐ иә ☐ жоқ

⁹ Инвестор – заңды тұлғаның мекен-жайы ретінде оның орналасқан жерінің мекен-жайы немесе нақты мекен-жайы (егер ол осы тұлғаның орналасқан жерінің мекен-жайынан өзгеше болса) немесе пошталық мекен-жайы (егер ол осы тұлғаның нақты мекен-жайынан өзгеше болса) көрсетіледі.

Бағалы қағаздарға жазылым жүргізудің ережелері

12.6.	Қосымша ақпарат 6: Орталық депозитарийдің есепке алу жүйесінде бар және бағалы қағаздар нарығында коммерциялық құпияны құрайтын инвестор туралы өзге ақпарат	☐ иә ☐ жоқ
13.	Қабылданған өтінімдер тізілімін ұсыну күні	
14.	Қанағаттандырылған өтінімдер тізілімін ұсыну күні	
15.	Сатып алушылардың өтінімдерін қанағаттандыру рәсімі аяқталғаннан кейін мәмілелер бойынша есеп айырысуды жүзеге асыратын ұйым	☐ Орталық депозитарий ☐ өзге ұйым
16.	Мәмілелерді жасау күні мен уақыты	
17.	Есеп айырысуды жүзеге асыру күні мен уақыты	
18.	Басқа жазылу шарттары	

[Сатушының атқарушы органы
басшысының лауазымы]

[қолы]

[инициалдары, тегі]

**Қабылданған/қанағаттандырылған өтінімдердің
ТІЗІЛІМІ**

- Ескерту:**
- 1) сатушы осы ақпаратты бағалы қағаздарға жазылым жүргізуге берген өтінішінде сұратқан жағдайда 11-17-бағандар толтырылады;
  - 2) бағалы қағаздарды сатып алушылар туралы қосымша ақпарат алу қажет болған кезде артық бағандарды алып тастауға немесе жаңа бағандарды қосуға жол беріледі.

№ р/с	Өтінім нөмірі	Өтінімді беру күні мен уақыты	Қабылданған өтінімнің параметрлері				Қанағаттандырылған өтінімнің параметрлері				Инвестордың контактілері	Инвестордың контактілері	Инвестордың резиденттігі (жеке тұлғаның азаматтығы/ заңды тұлғаны тіркеу елі)	ЖСН / БСН	Инвестор бойынша өзге қосымша ақпарат	Сатып алушының атауы	Сатып алушының контактілері
			бағасы*	кірістілігі*	саны	көлемі	бағасы*	Кірістілігі*	саны	көлемі*							
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.																	
2.																	
...																	
БАРЛЫҒЫ:		X	X	X			X	X			X	X	X	X	X	X	X

* Толтыру бойынша нұсқаулар.

1. 3 және 7 бағандар. Борыштық бағалы қағаздарға жазылуды жүргізу кезінде баға осы бағалы қағаздарға жазылым жүргізуге берілген өтініште келтірілген параметрлерге сәйкес көрсетіледі.
2. 4 және 8 бағандар. ТКірістілік борыштық бағалы қағаздарға жазылым жүргізілгенде кезінде көрсетіледі.
3. 10 баған. Сатып алушы ақша көлемі бойынша берген нарықтық өтінім үшін сатушы қанағаттандыруға жататын бағалы қағаздардың санын дербес анықтайды. Бұл ретте ақша көлемі сатып алушының өтінімінде көрсетілген көлемнен аспауы тиіс.
4. 13 баған. Сатып алушы – жеке тұлғаның азаматтық мемлекеті немесе сатып алушы – заңды тұлғаның мемлекеттік немесе соған ұқсас тіркеу мақсаты бойынша мемлекеті.
5. 14 баған. Қазақстан Республикасының азаматтары мен заңды тұлғалары үшін: сатып алушы – жеке тұлғаның ЖСН немесе сатып алушы – заңды тұлғаның БСН. Шетелдік азаматтар мен заңды тұлғалар үшін Қазақстан Республикасының азаматтары мен заңды тұлғаларының ЖСН мен БСН-ге ұқсас немесе өз мақсаты бойынша ұқсас сәйкестендіру нөмірлері көрсетіледі.

Бағалы қағаздарға жазылым жүргізудің ережелері

Бағалы қағаздарға
жазылым жүргізу
ережелеріне

3 қосымша

_____ жазылым нәтижелері,
(бағалы қағаздардың атауы)

Жазылым өткен уақыты:

- 1) "___" _____ 20__ жылы, немесе
- 2) "___" _____ 20__ жылдан бастап "___" _____ 20__ жылға дейін.

№ р/с	Параметрдің атауы	Параметрдің көрсеткіші
1.	Есеп айырысуды жүргізу күні	
2.	Бір бағалы қағаздың бағасы	
3.	Қабылданған өтінімдердің жалпы көлемі (егер жазылым бір мезгілде Биржада және шет мемлекеттің аумағында жүргізілген жағдайда)	
4.	Биржа арқылы қабылданған өтінімдердің жалпы көлемі	
5.	Қанағаттандырылған өтінімдердің жалпы көлемі (егер жазылым бір мезгілде Биржада және шет мемлекеттің аумағында жүргізілген жағдайда)	
6.	Биржа арқылы берілген қанағаттандырылған өтінімдердің жалпы көлемі	

[Сатушының атқарушы органы
басшысының лауазымы]

[қолы]

[инициалдары, тегі]